

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 57.

— Sibiu, Mercuri 16/28 Iuliu. —

1880.

Scólele de propaganda pentru limb'a magiara.

Publiculu nostru scie, că in anulu trecut, dupa ce s'a improvisatu cu cea mai mare urgentia legea ce obliga pe tóta lumea se invetie bine limb'a magiara, s'au si deschisu, anume pentru docentii romani si sasi, in lunile de vacatiune, cursuri de invetiatur'a ei la Clusiu si in Secuime la Cristuru (Székely Keresztur, unu cuibuletiu de orasielu), éra spre apusu la Aradu in Ungari'a. Ce se faca, s'au dusu o multime de docenti dela scólele elementarie, cá se invetie in 6 septemani ungueresce. Li se dá si o diurna de câte 60 cri v. a. dela statu, éra in cătu pentru locuintia, au trasu cá vai de ei, dormindu care pe unde credea cá voru fi mai scutiti de insecte ce se dicu párasite. Progressu n'au facutu mai nici-unii din căti n'au sciutu de airea limb'a. Caus'a principale a lipsei de progressu a fostu, pe langa scurtimea timpului, chiaru professorii magiari, cari nesciindu nimicu romanesc, nu erau in stare se le esplice nici-unu cuventu. VEDIENDU asia docentii, multi s'au departatu dela acelea scóle mai inainte de terminu si s'au dusu se'si védia de familiile si de economi'a loru, cá se nu le péra holdisiór'a pe campu; altii carii nu aveau familii, au remasu pentru acei 60 cri.

Estimpu se intempla cu invetiarea limbei magiare unu lucru cu totulu neasteptatu. Chiaru dn. Réthy Lajos ne spune in „Hunyad“ alu seu dela Dev'a, cá ministrulu Trefort a datu ordinu, cá din intregulu comitatu alu Hunedorei (cu vreo 230 mii suflete) numai 4 di patru docenti se mérga la cursulu limbei magiare in Aradu. Despre cursurile din Clusiu si Cristuru press'a magiara tace, cá si cum acelea nici nu aru existe. Tóta lumea se intréba: Nu sunt bani, sau nu mai este in jocu pasiunea órba alui Aladár Molnár, Tanárky et Comp. O causa, ócreare a tacerei infundate trebuie se fia, cá-cí alta-data, in casuri de acestea, se bateau tobele si resunau trompetele de marsiu fortiatu prin tóte diarele magiare. Pana acum inse vediuramu numai in „M. Polgár“ intrebandu cineva, cá ce s'au alesu de cursulu dela Clusiu, éra despre celu dela Cristuru dice, cá pana in 16 Iuliu s'ar fi adunatu vreo 100 de dascalii.

Sasii isi simplificara problem'a. Ei cerura si castigara dela ministeriu o subventiune de 2500 fl. si se obligara a convoca in Sibiu pe toti pedagogii loru căti nu cunoscua limb'a magiara, cá se ia lectiuni dela professori buni, precum ii au ei, cunoscatore de ambele limbi in gradu perfectu. Docentii se afla aici si invétia cu tóta diligentia; dara fiacare isi cumpara gramatice si dictionarie germano-magiare, cá se invetie mai multu acasa.

In acestu punctu nu le-ar sta reu nici ordinarietelor romanesci, cá se imitedie pe consistoriulu sasescu.

Bine se scie, cá pe romani 'ia desgustatu si amaritu in gradulu supremu forti'a brutale si aceea trufia insultatória, cu care erau inpinsi de spate pana in anulu acesta, cá se invetie cătu mai curendu limb'a magiara, nu numai carturarii, ci poporulu intregu. Romanii au avutu sant'a dreptate se se irite pentru acea urgia venita asupra loru. Cu tóte acestea, noi se nu ne perdemu nici in acésta cestiune delicata cumpatulu nostru, ci daca ne oppunemu la forti'a brutala de a rapi timpulu vietiei unui poporu intregu, silindu'lu cá se invetie limbi, de care nu póte se aiba nici-o trebuintia in lumea acésta, de alta parte se indemnamu pre toti individii romani, căti se decidu pentru oficie publice, fia civili fia militare, cá pe langa ce'si voru cultiva cu tóta diligentia limb'a loru nationale romanésca, se invetie si pe cele doue limbi, magiar'a si german'a bine, cá le potu invetia in patri'a nóstra fára mari dificultati si fára nici o porunca despotica. Las' cá gramatice, dictionarie si carti de lectura affi destule, dara ai

si nenumerate ocazioni, mai alesu pe la cetati si orasie, a invetia din viétia practica. Magiarii nu voru se invetie romanesc. Se nu invetie, védia ei, numai se nu se caiésca ódata. Este o sententia vechia a latiniloru: Ori-ce omu valorédia atátea persóne, câte limbi scie. Daca acea junime a nóstra, pe care o affase anulu 1848 trecuta prin scóle, nu ar fi sciutu in partea sa cea mai mare pe langa latin'a, nemtiesce si ungueresce, niciodata nu amu fi vediutu pe atáti insi facédu atátea cariere stralucite in servitiulu civile si militariu alu statului. Noi se invetiamu bine si multu; resfeti-se altii in comoditate, trufia si vanitate asiatica. Dara nici noue nu ne prea place a studié multu, ci voimu se ajungemu iute la scopu, éra perfectionarea prin lectura ulterioara, in tota viétia, o consideramu cá o pedépsa.

De aici vine, cá multime de individii carii studiasera câte 12—16 ani cu lauda prin scóle, dupa-ce esu in lume si isi alegu vreo cale a vietiei, oficiu ori profesiune, mai alesu in provincii, pe la sate si orasiele mici, fiindu-cá nu mai citescu nimicu pe lume, in câte 10—15 ani uita mai totu ce invetiasera, recadu in vechi'a rusticitate, in cătu abia 'i mai cunoscú din cei ce n'au calcatu niciodata in vreo scóla.

Discurse parlamentarie tinute in cestiunea agraria transilvana.

(Urmare.)

Parteniu Cosm'a: On. Casa! Primescu votulu separatu din motivele espuse de d-lu antevorbitoriu.

Nu voiu reflectá la amendamentul deputatulu Ugron, cá-cí presupunu si credu, cá nici d-lu referentu alu comisiunei juridice nu'lu va acceptá.

Eu inse asiu dorí mai virtosu, se atragu atentiunea on. Case asupra inportantie acestei cestiuni, daca acésta ar mai fi cu potintia (Asia este! in stang'a); pentru-cá nu numai in Transilvani'a, dar nici chiaru in Ungari'a nu este atátu de simpla, si atátu de usioru de executatu acésta cestiune, precum li se pare unor'a.

Binevoiti a cugetá, care va fi urmarea e daca vomu inlesni prea tare comassarea?

Acea, cá in fiacare comuna a Transilvaniei se va urdi câte unu processu de comassare. Câte comune atátea processe!

Ve rogu se cugetati, cá mai preste totu teritoriulu Transilvaniei nefiindu aptu pentru comassare, acésta va produce o nemultiamire generala, si inchipuit-ve apoi situatiunea, in care va ajunge Transilvani'a prin executarea cu orice pretiu (à tout prix) a comassarei.

Eu numai in acelu casu asiu considerá de core-spondietóre scopulu si necessaria pentru Transilvani'a inlesnirea propusa, daca s'ar potea constatá, cá comassarea este absolutu necessaria si de doritu preste totu loculu in Transilvani'a; acésta inse in generalu nu numai in privintia Transilvaniei, dar nici chiaru in privintia Ungariei nu se póte afirmá.

Comassarea nu este atátu de vechia inea, cá dupa rezultatele produse se se póta afirmá despre ea, cá este unu bine absolutu, si cá este de doritu executarea ei cu orice pretiu, si asia cu atátu mai puçinu se póte dice, cá se póte si trebuie executata pretotindenea in Transilvani'a cea muntósa, unde fórté puçine teritórie se afla, in cari proprietarii mici se nu fia avisati la sistem'a de trei hotara, si la prasirea vitelor.

Eu asia credu d-loru! cá nici possessiunile cele mari nu voru avea prea mare pretiu in Ardealu, daca proprietarii cei mici de pe unu hotaru cu ele, voru fi siliti se'si parasésca vetrele stramosiesci, cá-cí si possessiunea mare numai asia valorédia ceva, daca in apropiarea ei sunt bratia lucrátóre de ajunsu, cari se o cultivate.

Daca comassarea nu se efectuesce cu consensulu ambelor parti, invólve vatamarea santieniei dreptulu de proprietate, pentru-cá de câte-ori este silitu cineva se se despartia de proprietatea sa pentru voi'a altuia, acésta se póte intempla numai cu vatamarea santieniei dreptulu de proprietate; deci daca permitemu o asemenea fapta, celu puçinu se o facemu dupa principiulu adoptatu si intr'alte locuri. — nefiindu vorba de interesele statului — care principiu intru tóte este decidiatoriu in statele constitutionale. Acesta este principulu maioritatiei.

Acestu principiu este adoptatu si in Ungari'a in legile, de care a amintitu si deputatulu Teleszky, adeca in art. XXX si XXXI din 1840, in alu caroru intielesu

acea cari ceru proportionarea si comassarea, trebuie se poséda partea cea mai mare a hotarului

Recunoscu si insumi necesitatea si rezultatulu celu bunu alu comassarii acolo, unde se póte efectui dupa dreptate; dar fiindu-cá a o efectui dupa dreptate este lucrulu celu mai greu, nu mi-arú placea cá in cestiunea acésta grava se nimicimu principiulu maioritatiei, pe care se basédia constitutionalismulu.

Din aceste considerantie imi iau voia a recomandá spre primire urmatoriulu amendamentu:

„In alinea 3 in loculu cuvintelor „a patr'a parte“ se se puna „partea mai mare de jumetate.“

Bar. Kemény Gábor, ministru de agricultura, industria si comerci: Onorata Casa! Ve marturisescu cá nu aderediu nici la opiniunea minoritatiei comisiunei juridice, nici la cele ce ni le-au desfasuratu deputatii P. Cosm'a si Teleszky in discursulu loru de acum.

Óre d-loru! daca de jadi pe mane — intr'o nópte — s'ar potea face comassarea toturor possessiuniloru in tiér'a intréga, si intr'o buna deminétia ne-am desteptá cu fapt'a implinita, intimpinare-am o mare nenorocire pentru tiéra? Eu dupa puçin'a mea pricepere n'asiu tinea acésta de o nenorocire. Eu credu, cá acésta este conditiune cardinala pentru exploatarea possessiunei si pentru santieni'a proprietatii.

Cuventulu „processu“ ilu consideru de necorectu, candu e vorba de comassare, cá-cí nu este permisu se fia actoru, care cástiga si inctu, care perde prin trens'a. Procedur'a ar trebui astfelu facuta, cá executandu-se cum se cade, toti se castige prin trens'a. Si eu cutediu a afirmá, cá acesta este scopulu, acésta este chiamarea, acésta este intentiunea, acésta se nisuesce proiectulu de lege se esoperedie.

Se póte face acum obiectiunea, cá comassarea desi este folosítóre, s'ar potea óre executá in contra vointiei maioritatiei?

La acésta se póte respunde usioru, cá draculu nu este asia negru precum ilu credu unii.

Asiu potea dice de o parte cá proiectulu acesta nu numai cá nu vine in colisiune cu dispositiunile ce sunt in valóre acum in Transilvani'a, dar cá acestea sunt mai totu aceleasi; de alta parte vedemu, cá in Transilvani'a cu tóte acestea nu s'au potutu efectui comassari, deci trebuie se mai lipsésca ceva. Si pana acum s'a computatu locurile comune, pasiunile insarcinate cu servituti, padurile etc. dar cu tóte acestea, comassari s'au facutu fórté puçine; deci noi avemu datorintia a aratá, cari sunt pedecile si a le delaturá.

Intrebu acum: óre posibilu este aceea ce a disu d-lu Teleszky, cá cineva cu câte-va jugere cumperate se póta fortiá comassarea? Asia se afirma, cá cu ajutorulu latifundieloru s'ar potea esoperá acésta, acésta inse e absolutu cu nepotintia, pentru-cá dupa legea acésta fiacare partida are dreptulu de a eschide latifundiele dela comassare, afara de acésta au nu este sustinutu dreptulu, cá unele teritórie, care nu se potu equipará cu altele, se se comassadie separatu? Óre daca s'ar sustrage dela comassare latifundiele, potere-ar unu possessoru de trei patru jugere se o fortiedie? Eu asia credu cá nu!

In fine imi iau voia a observá — de si nu sunt juristu, cá pe cătu sciu eu, legile din Ungari'a din 1836 referitóre la comassare au datu drepturile aceste fostiloru proprietari feudali; acum inse nu este asia, pentru-cá acum se ordinédia comassarea la cererea fiacarui proprietariu. (Intrerupere in drépt'a: Nu este asia!) Atunci sunt reu informatu. De altmintrea, repetu, nici o nenorocire mare n'asiu vedea in efectuarea deodata a comassarei. Nu este aici scopulu, cá unii se pérdá, altii se castige prin comassare, ci cá fiacare possessoru indreptatitu se castige escontentare ecuitabila. Acea, cá referintiele agrarie si nu sciu ce feliu de configuratiuni diferite n'ar permite comassarea in Transilvani'a, si cá acolo cualitatea unui pamentu e neasemenatu mai rea de cătu a altuia, nu se póte considerá cá piedeca, pentrucá si in Ungari'a sunt multe locuri muntóse. cá in Transilvani'a, ér' in lege este dispositiune, cá astfelu de regiuni, munti singuratici si teritórie colosale de paduri se se sustraga dela comassare, séu se se comassadie separatu.

Dreptu acea nu potu aderá nici la votulu minoritatiei, nici la amendamentul d-lui deputatu Cosm'a.

Künle József: On. Casa. Imi pare fórté reu cá trebuie se fiu de opiniune contrara cu d-lu ministru. Proiectulu acesta s'a adusu inaintea legislatiunei din motivulu cá este recunoscutu, cá in Transilvani'a referintiele de possessiune sunt intr'o stare de totu neregulata. Se tractédia aci de paduri, pasiuni, trestisiuri, insarcinate cu usufructuri urbariale si de teritórie comune ce cadu sub proportionare, pentru-cá acele possessiuni, care sunt regulate si proportionate, sunt atátu de puçine, in cătu disparu. Potu constatá inse si acéa cá proportiunea intre teritóriele cultivate si intre cele neproportionate arata o diferentia atátu de mare, in cătu in multe locuri asiu potea dice, cá nu face pamentulu

cultivatului nici a diecea douediecea parte a teritoriului: deci e vorb'a aici de nesece masse atatu de mari, in catu, daca s'au datu dreptulu de provocare unei a 1/4 parti, devine ilusoriu insusi acestu dreptu. Era mai simplu se o spunemu pe fatia, ca unde sunt de a se computa si astfelu de locuri, nu e de lipsa se calculamu a patr'a parte, ca-cu unimedia de sine, ca cu computarea acelor'a fiacare omu singuru pote comassa hotarulu intregu. Eu deci nu potu fi de parerea acesta, ci se u abandonamu un'a 1/4 parte si se dicemu, ca unde sunt asemenea locuri nu se cere nici o cantitate de posesiune; se u daca sustinemu a 1/4 parte, se nu o facemu ilusoria, ca-cu acesta din punctu de vedere alu legislatiunei nu este cuviintosa, nu este dreptu, nu este logicu.

Dreptu aceea fiindu-ca eu nu me numeru intre aceea, cari traiescu in ilussiunea, ca trebuie comassatu neconditionatu, si fiindu-ca recunosc ca s'ar corespunde pe deplin scopulu prin cele ce cuprind votulu separatu, partinescu votulu separatu alu deputatului Teleszky. (Aprobari in drept'a.) (Va urm'a.)

Romania.

Sciri politice forte neplacute cerculea ca de o luna incepe din Romania intr'o multime de diarie europene, de unde au trecut si in cele austro-unguresci de tote limbile. Amu urmaritu si noi acelea sciri, nu de o luna incepe, ci tocma din Juniu 1879 inca si la faci'a locului, in capital'a Romaniei. Amu vedutu mai tardiu si debaterile din senatu, in care dn. Grigorie Sturdza, fiu mai mare alu fostului Domnu Michailu Sturdza in Moldov'a pana la a. 1849, atacase pe guvernulu actualu in termini destulu de violenti si apoi esindu cu program'a sa politica si intemeindu organulu seu titulat „Democrati'a nationala“ in Bucuresci, puse spiritele in oresi-care agitatie. Citiseramu si critic'a destulu de agera a aceleiasi programe, publicata in cativa numeri ai „Romanului“. Pe dn. Grigorie Sturdza avuseramu onorea de a lu cunoaste inca de candu port'a titlu de generalu turcescu cu nume de Muchlis pasia, castigatu in resboiulu dela Crime'a (1854—5), de candu era si domni'a sa concurentu la tronulu Moldovei alaturu cu parintele seu si chiaru contra lui (1858), apoi dela 1862, de candu se agita in proprietarirea tieraniloru, pe care partid'a dsale voia se o deslege forte simplu, acordandu tieranulu (satenu) locu de casa, curte, gradina si pare-mi-se cate 1—3 pogone pamentu de cultivatu. Dara tote acestea n'au a face cu cestiunea ce se agita in timpulu de faci'a, care nu este mai puina, decatu acus'a publica redicata asupra domnului Sturdza de catra press'a europeana, ca domni'a sa ajutatu cu totu adinsulu de catra Russia, aspira la tronulu Romaniei.

Nu noi vomu fi aceia, cari se voimu a participa intr'unu sensu ori altulu la discussiunea unei cestiuni delicate in supremulu gradu, precum este acesta, decatu se luamu despre dens'a cunoscintia ca chronicari si spectatori cu totulu obiectivi. Sunt ei alti publicisti si barbati de statu acolo acasa, in Romania, atatu obligati prin juramente solemne, catu si prompti din convictiune a'si apara tronulu si patri'a de rebelliuni, chiaru si in casu candu acelea ar fi inscenate dela St. Petersburg, sau ori-si de unde. Datori'a de chronicari inse trebuie se ni-o implinim si noi cu atatu mai virtosu, ca atatu „Democrati'a nationala“ in Nr. 140 catu si diarie magiare din Clusiu si B.-Pest'a amesteca si pe romanii din imperiulu austro-ungurescu in acelu sensu, ca si cum acestia aru spera in Russia, ca va libera de sub jugulu in care se afla.

Din tote informatiunile primite mai de curendu, cele mai batetorie la ochi se cuprindu in „Neue fr. Presse“ reproduse nu numai de alte diarie straine, ci si de catra unele din Bucuresci, la care s'ar potea alatura ale nostre, venite din Jassi de dato 2/14 Juliu a. c., dintre care o parte nici ca se pote publica, fara a lovi in bunulu simtiu alu lectoriloru; preste acesta e bine se se astepte rezultatele caletoriei oficiale a domnului ministru-presedente Joanu Brateanu prin partea cea mai mare a Moldovei. Pana atunci se vedemu ce dice „N. f. Presse“.

De candu Romania, revoltata de ingratiudinea Russiei — s'a lipitu erasi de poterile occidentale, a fostu necontentu espusa machinatiuniloru russesci. Fiindu-ca guvernulu liberalu de astadi formedia o piedica pentru planurile russe, este forte naturalu, ca Russia are unu deosebitu interesu a face se cadia cabinetulu Brateanu, dorindu unu ministru, care va juca dupa fluierulu russescu. Din nenorocire inse politiciii moscoviti n'au avutu trebuintia se caute multu timpulu pentru a gasi instrumente supuse. Ei au facutu se stralucesca sperantiele coronei Romaniei inaintea ochiloru unuia din numerosii pretendenti, si forte curendu au prinsu paserea pe nuia'o cleita.

Acesta pasere se numesce Principele Grigorie Mihailu Sturdza. Dera tote titlurile sunt desfiintiate prin constitutiunea romana, si este forte comicu d'a

vedea necontentu in organulu d-lui Sturdza, — care cu tote acestea este botezatu „Democrati'a nationala“, cuvinte de Mari'a Sa principele Sturdza. Dera unu pretendentu trebuie se useze de tote titlurile existente si neesistente! Astfelu a urmatu si Mari'a Sa.

„Indata ce principele s'a asigurat de spriginulu moralu si materialu alu Russiei, elu a inceputu prin a forma o partida, asia numita „Democrati'a nationala“, care, afara de colaboratorii organului partidului, n'are aderenti, cu atatu mai puinu principii, si inca si mai puinu principii democratice. Foi'a partidului, de si apare in Bucuresci, totusi adeveratulu scaunu alu partidului se afla la Jassi; ca-cu dupa ce conducatorul ei s'a convinsu, ca dincoace de Milcovu nu e nimicu de facutu, elu s'a indreptatu cu tota puterea sa spre Moldov'a, unde Maria Sa este acasa.“

„Unu statu majoru russescu a fostu pusu la dispozi'tia principelui Sturdza, si astadi furnica emisari russesci in Moldov'a, si mai cu sema in Jassi; a caroru missiune este, d'a ajuta prin tote mijlocele pe candidatul russescu, ca se ajunga pe tronulu Romaniei. Numerosi individi din Russia, intre cari: generali, coloneli si ingineri, aprupe toti cu nume false, au stabilitu tabar'a loru in capital'a Moldovei, — lucrandu cu celu mai mare zelu pentru partid'a lui Sturdza. Relatiunile intime ale acestuia si ale partidei sale cu emissarii russesci sunt cu totulu fatisie; nu mai este pentru nimeni unu secretu, ca reprezentantulu Russiei in Jassi d. Casarinov sustine tote aceste uneltiri.“

„Doi prefecti ai unor districte cari se hotarascu cu Austria, au fostu insciintati, ca inginerii russi ridic'a planuri in tinutul loru. Dera acesti prefecti destulu de naivi — au lasatu pe russi se si urmedie linistiti lucrarile, pana candu au primitu ordinulu de susu, de a pune stavila acestoru urmari. Casarinov le ia pe tote sub protectiunea sa. Este constatatu, ca spionii si agentii russesci intretinu legaturi secrete cu tier'a loru, ca schimba telegrame cifrate, si in generalu stau in relatiuni necontente cu guvernulu russescu.“

„Unu ore-care Voronovici, fiulu unui senatoru russescu, joca ca agentu alu sectiunei III, unu rolu inportantu; si se crede, ca se afla actualmente la Viena. Missiunea acestoru omeni este indoita: ca-cu afara de uneltiri in favorea partidei lui Sturdza, mai au si misiunea de a castiga pentru Russia populati'a rurala. Ei povestescu bietulu tieranu din districtele marginasie, ca sub stapanirea russa voru avea o existenta multu mai buna, ca voru capeta mai multu pamentu, ca voru plati mai puine contributiuni si alte asemenea. Cu acesta ocase dau se se intielaga, ca Russia intr'o di isi va intinde hotarele sale pana la Siret.“

„Tote acestea nu potu fi indiferente guvernului romanu. Elu a incercatu de cateva ori de a areta reprezentantulu russescu, ca nu mai pote suferi asemenea lucruri, dera in zadaru. Fatia cu acesta, guvernulu romanu s'a vedutu nevoitu de a se plange printr'o nota guvernului russecu, contra acestoru fapte. La Petersburg s'a primitu forte rece drept'a plangere a Romaniei, jucandu inca pe insultatulu, si reprosiandu guvernulu romanu, ca a facutu din Romania unu asilu pentru nihilisti, unde potu complota fara jena contra vietiei stapanitorulu tuturor Russiloru, si contra actualulu sistemulu de guvernare in Russia. Guvernulu russescu cere, a se goni imediatu toti, pe cari ii va desemna ca nihilisti, intre altii si pe unu ore-care doctoru Russelu, cetatienu americanu si fiulu unui emigrantu polonesu.“

„In fine se cere numirea unei comisiuni de ancheta, care se urmaresca uneltirile nihiliste. — Ceea ce privesce ultimulu punctu, credu ca Russia va capeta satisfactiune; — ceea-ce inse privesce estradarea nihilistiloru, acesta cerere este absurda, ca-cu, daca acesti omeni ar fi in adeveru nihilisti, totusi gonirea loru de guvernulu de astadi, dupa constitutiune, si dupa principiile partidei liberale, ar fi o imposibilitate.“

(Trad. d. Resb.)

Din Dobrogea.

(Migratiune. Conditii agrarie. Regulamente. Statistica. Progressulu in scole.) Asia dara acum e constatatu pe cale oficiala, ca nu numai din Banatu, ci si din Transilvani'a se stramuta multime de locuitori in Dobrogea, era din dese informatiuni venite pe cale privata, constatamu si noi cu mare dorere a sufletulu, ca nu numai din comitatele Fagarasiu si Brasiovu, ci din tota asia numit'a Sasime (Fundo regio) trecu romanii cu sutele, dara si sasii cu diecile! Daca citiramu dilele aceste, ca in cele 6 luni din urma s'au dusu din Germani'a in Americ'a vreo 100 de mii omeni, cari nu mai potu vietui in patri'a loru, nu ne prinde nici-o mirare, ca-cu caus'a este prea bine cunoscuta: superabundanti'a de poporatiune, cate 4—5000, pe alocurea pana la diece mii de suflete pe cate unu miliaru □ nu prea fertilu. Dara la noi pe 1000 de mil. □ sunt abia 2.200.000 locuitori, prin urmare se vinu preste totu circa 2200 suflete pe 1 mil., era unde sunt locuitorii mai desi, cate 2300 si celu multu 2400, adeca unde este cate o comuna urbana mai mare. Asia dara nu desimea poporatiunei, ci cu totulu alte cause nespuse de fatali trebuie se fia si sunt acelea, care scotu, care alunga si fugarescu pe locuitorii acestei tieri frumose si sanetose, in alta tiara, loru necunoscuta. Acelea le pote numera ori-care pe degete, ca ele sunt la lumin'a dilei; numai fanaticii orbiti de D-dieu nu le vedu. Ore inse ce dicu acei preoti, din ale caroru parochii s'au dusu cate

7, 9, 17, 19. 24 pana si 40 de familii? Nu perdu ei nimicu prin acelea migratiuni, ei carii se certa uneori pana la curtea imperiale pentru cate o casatoria mestecata, ori pentru cate o persoana desiuchiata, care si schimba legea numai dupa interese personali si niciodata din vreo convictiune?

Fia inse cauzele ori-care, noi carii amu fostu in tota vietia nostra contra migrarei din Transilvani'a, vedindu ca dela dualismu incepe curentulu acesta nu mai pote fi inpedecatu, rogamu pe toti amicii nostri de opiniuni, ca se ne facemu de aci inainte unu studiu din acesta cestiune. Spre acestu scopu si ca de introductiune, noi vomu incepe indata din Nr. urmatoriu cu reproducerea de date geografice si statistice, informatiuni agrarie, regulamente administrative din Dobrogea; va fi apoi vocatiunea altora se invetie pe poporu, se lu destepete, se nu lu lase a pleca orbesce multa lume imperatia, ca D-dieu se ne tie, si mai virtosu se lu convinga, ca nici in Dobrogea nici nicairi in lume pui fripti nu sbora in gur'a nimenui, nici placintele implute cu urda dulce nu stau pe garduri. Pana atunci se ne ocupamu de scirile scolastice, dupa diariulu „Farulu Constantiei“ din 5/17 Juliu, sciri de care nu a cititu lumea de doue mii de ani din Dobrogea si nici din vreo alta provincia turcesca, de candu existe imperiulu otomanu.

Pe 5 semicolone ale aceluasi diariu se vede catalogulu scolariloru si scolariteloru, la care li s'au distribuitu premie sau lauda. Scolarii sunt de diverse nationalitati, christiane si nechristiane, pe cari inse nimeni nu iau obligatu se merga la scol'a christiana romanesc'a, ci parintii loru iau trimisu de buna voia; este prin urmare celu de anteu casu, candu vedemu, de exemplu in capital'a Constanti'a (Kiustendge, Tomi), intre scolarii din cl. I pe domnisorii turci: Abdi-Selim Izzet, premiatu, era 6 insi, adica Selim-Efendi Ali, Rifaat Riza, Achmet Suleiman, Benli-Zahid Suleiman, Benli-Zahid Salim, Achmed Tahir, laudati. Intre cei laudati sunt si vreo doi israeliti.

In cl. II aflamu doi mohamedani premiati: Ismail-Abdul-Alim si Ali-Cadir Mehmed.

In clasele de fetitie nu este nici-o mohamedana, ceea ce se intielege de sine, fiindu-ca doctrinele alcoranului nu permitu sexulu femeiescu nici se invetie carte, nici se calce in vreo biserica (templu, mosiea).

In scol'a din orasiulu Mangali'a (totu la mare), unde sunt mai puini turci, au fostu premiati doi scolari mohamedani, Suliman Omer si Achmet Sali. In celelalte scole si anume dela Harsiova, Gropa-Ciobanului, Daeni, Ostrovu, Topalu, Garliciu nu aflamu mohamedani, din lips'a poporatiunei respective, cu atatu inse vedemu mai multi scolari de ambele sexe din alte nationalitati, dara judecandu dupa nume, maioritarea preste totu e romanesc'a.

In totu casulu este admirabila acea putere farmecatoria a limbei nostre, care face, ca nesece poporatiuni strictu orientali, cu organele vorbirei multu puinu diferitorie de ale romanului, precum sunt arabii, evreii, turcii, tatarii, se voiesca a invetia, se o si invetie cu atata usiorintia. Asia, o invetia orientalii, pre candu in alte parti romanii o tractedia cu nepasare, o si dau uitarei.

Solemnitatea inpartirii premiilor din Bucuresci.

(Urmare si fine.)

La discursulu pronuntiatu de d. B. P. Hasdeu, d-lu ministru B. Boerescu a bine-voitu a raspunde in terminii urmatori:

Domnule membru alu consiliului permanentu.

Domnii mei.

A fostu unu invetiatu care, cu dreptu cuventu, a disu: „Dati mi unu punctu de spriginu, si potu misc'a globulu.“

Accea ce este adeveratu in lumea planetara, este adeveratu si in lumea nostra sociala: „Dati mi instructiunea unui poporu, potu dice si eu, si voi potu misc'a, transform'a si inaltia acelu poporu!“

Efectulu acestei legi alu naturei este deja simtitu la noi romanii. Toti astadi suntemu uniti a dice si a afirm'a, ca virtutile strabune sunt renascute in generatiunea presente. Da, este adeveratu fenomenulu; inse nu sciu daca toti simtimu si caus'a care l'a produsu. Da, virtutile strabune se vedu, se manifest'a astadi intre noi; este inse adeveratu, ca ele au reinviatu, ca ele s'au renascutu?

Nu, ca-cu acele virtuti nu s'au stinsu niciodata, nu au muritu, spre a reinvia ori a se renasce. Ele s'au redesteptatu numai, ca-cu erau amortite, erau adormite sub velulu, sub apasarea ingnorantiei si a neculturei.

Cui datorimu acestu fenomenu? Cui datorimu

redesptarea si recastigarea vechilor calitati ale strabunilor nostri? Numai culturai morale, numai instructiunii publice, care s'a plantatu si s'a desvoltatu la noi de câte-va diecimi de ani.

Pe câtu ea se va desvoltá mai multu, pe câtu ea se va intinde mai multu in mass'a poporului romanu, pe atátu bunele calitati ale romanului se voru manifestá, se voru d. s. v. si mai multu.

Inse se nu credeti, juni elevi si d-ni profesori, cá am ajunsu la capetulu acestei cái ce percurgemu. Percursulu este abia inceputu. Avemu inca multu drumu de facutu.

Parinti, fi si invetiatori, noi cugetamu cu totii cá la sfirsitul acestei cái este unu scopu de atinsu; acestu scopu este binele, este viitoriulu patriei nóstre, pe care nu'lu vomu putea atinge, de câtu prin forti'a care dá unei natiuni desvoltarea, intinderea instructiunii.

Multu progressu au facutu scóelele nóstre, este adevratu, dupa cum ne-a spus'o representantulu consiliului permanentu alu instructiunii. Si numerulu scóeloru si numerulu eliviloru s'a inmultitu fórte multu. M'a miscatu amintirea ce'mi face d. membru alu consiliului permanentu, de acum 20 ani, candu avému onórea a presidá o adunare cá cea de astadi, si candu in capitala abea avému unu liceu, cu unu numeru de vreo 380 de elevi.

Da, instructiunea s'a intinsu, s'a desvoltatu multu: a urmatu mersulu legiloru naturei. Astadi avemu multe gimnasii si licee in Bucuresci si preste 3,000 de elevi.

Inse se nu credemu cá am terminatu; drumulu, repetu, este inca lungu si intinsu in fati'a nóstra. Avemu mai alesu a perfecioná mijlócele spre a atinge scopulu, avemu a intielege acestu scopu si a dá instructiunii o mai buna directiune.

Astfelu numai potemu dice cá, prin instructiune, vomu dá natiunii forti'a morala de care are trebuintia.

Dou factori, mai alesu, au rolulu celu mai insemnatu spre a formá bun'a metóda si bun'a directiune a instructiunii publice. Acesti factori sunt: invetiatorii si parintii.

Dela invetiatori se cere a avé consciinti'a marei loru missiuni in societate, si a lucrá cu devotamentu pentru inplnirea acestei missiuni. Fiacare din dv. d-ni profesori, d-ni invetiatori, se'si repete, in fiacare momentu, cá a fi invetiatoriu, nu este numai a exercitá o profesiune, nu este a inbraşisiá o simpla cariera, care se'i procure mijlócele de vietuire. Invetiatoriulu este ceva mai multu, elu este unu sacerdotu, este unu conducatoru sufletescu spre a luminá mintea si a formá ánim'a junimei. Elu trebuie se aiba nu numai cunoscinti'a datoriei, dar si devotamentulu ce se cere pentru o asia inalta missiune (aplause.)

Acum 20 ani avému puşine scóele, puşini elevi, puşini profesorii, este adevratu. Dar trebuie se declaramu si se recunóscemu aci, cá acei vechi invetiatori, cá betranii nostri profesori, mai alesu aceia din colegiulu Sf. Sav'a, alu carui scolaru me mandrescu a fi si eu, si-au indeplinitu missiunea loru cu mare devotamentu, cu o exemplara abnegatiune.

Suntemu datori, noi generatiunea formata de densii, a le face, aci, pe loculu ocupatu alta-data de Sf. Sav'a, unu omagiu meritatu, si a'i dá exemplu pentru nou'a generatiune, pe care o conducemu noi discipulii acoloru betrani si demni profesori (vii aplause.)

Dela parintii eleviloru, dela acesti potinti factori ai educatiunii loru, se cere solitudinea si prevedere.

Solitudinea unui parinte, unei mame, constá in a se ocupá, in a direge, in a priveghia, instructiunea filoru sei. Sunt unii parinti cari credu cá, daca si-au incredintiatu fiii loru in man'a unui profesor, daca i-au trimisu la scóla, ei sunt liberati de orice alta sarcina, de orice respundere. Gresiéla mare!

Datori'a parintiloru incepe mai cu séma din momentulu, de candu fiii loru mergu la scóla. Daca invetiatoriulu contribue a desvoltá inteligenti'a, parintele singuru póte mai multu formá ánim'a si dá o buna directiune instructiunii copilului. Parintele este acela care póte mai lesne cunósce si simti aptitudinea copilului seu; elu ilu va incuragiá si ilu va inpinge mai multu spre specialitatea cátra care se simte mai aplicatu.

Si daca sub acestu punctu de vedere, mi-asiu permite a dá unu consiliu parintiloru, care sciú a iubi pe fiii loru, ar fi acela cá ei, câtu ar putea mai multu, si afara de casuri esceptionale, se'i incuragiedie cátra profesiunile liberale, cátra carierele independente, cum este comericiulu si industri'a, si

se'i faca a fugi câtu mai multu de functinarismu (aplause).

Parintii numai potu combate cu mai multu taria tendinti'a nenorocirei ce cresce la noi, pe fiacare di, cátra functinarismu. Acesta ar fi celu mai insemnatu actu de prevedere din partea loru. Desvoltandu si cultivandu inteligenti'a filoru, si asigurandu-le independenti'a individuala, prin o cariera liberala, ei voru face, din fiii loru, buni cetatieni, cá-ci cultivandu-le spiritulu, i-aru pune la adapostu de miseriele vietiei materiale. Credeti-me d-loru, functinarismulu este la noi o adevrata plaga sociala; numai combatendu'lu cu totii, vomu isbuti a ridicá nivelulu culturai si fortiei morale a natiunii nóstre. Poporulu celu mai liberu este acela, unde individulu este celu mai independentu, si individulu celu mai independentu este acela, care póte trái prin elu insusi, fára a fi espusu capricieloru schimbabiloru politice, adeca fára a fi functinaru. Vedeti Americ'a de Nordu. Pentru-ce acestu statu este celu mai liberu? Fiindu-cá are mai puşini functinari, mai puşini candidati de functinari (aplause.)

Intiegeti dar, d-nii mei, ce efecte póte produce asupra culturai inteligentiei si viitoriului unu copilu solitudinea si prevederea parintiloru sei.

Acésta solitudinea, d-loru parinti, trebuie se mérga pána acolo, vi-o declaru eu, ministru alu instructiunii publice, cá ea se se exercitedie si chiaru in scóla; vedeti, priveghiatu insesi d-v. pe invetiatori, daca ei isi facu bine si consciintiosu datorii; si candu veti crede contrariulu, se me desteptati pe mine, se desteptati pe consiliulu permanentu alu instructiunii, si fiti siguri, cá toti vomu luá indata mesuri de indreptare.

Vedeti dar, d-loru, ce rolulu insemnatu, ce efectu salutaru póte produce in instructiunea publica, acesti doui factori de cari v'am vorbitu, profesorii si parintii. Din acésta inse nu resulta, cá si alti factori generali, nu contribue la desvoltarea si bun'a directiune a instructiunii. Astfelu sunt: ministruulu instructiunii si consiliulu permanentu alu aceleiasi instructiuni, si acestia au rolulu de a priveghia, a administrá, si a dirige instructiunea. D. membru alu consiliului permanentu v'a aratatu lipsurile si vitiele ce esista inca in administrarea instructiunii. D-lui v'a aretatu, cá programele scóeloru au trebuintia de mai multu simplitate si stabilitate si cá cartile didactice lasa inca multu de doritu. Asia este d-nii mei, si ministeriulu recunósce, cá programele sunt prea incarcate, preste mesura incarcate, cá ele se schimba prea desu, cá cartile didactice au nevoia de o radicala revisuire si completare. Tóte acestea sunt adevrate. Inse aceste inbunetati se voru realisá treptatu, si se voru realisá cu atátu mai iute si mai bine, cu câtu actiunea celor doui factori dintai se va face mai multu simtita.

Ve marturisescu chiaru, d-nii mei, cá si in acésta ramura a activitatiei nóstre, dorescu se vedu actiunea privata avendu mai multu iniciativa. Se ne invetiamu si aci, cá si in altele, se nu asteptamu totulu dela statu, ci se lucramu si prin noi insine. Candu parintii aru lucrá pentru invetiatur'a copiiloru loru cu mai multu solitudinea si prevedere, candu profesorii, cari si ei sunt independenti, fiindu-cá au profesiuni libere, aru pune mai multa ardóre si devotamentu in inplnirea missiunii loru, ei bine, si statulu ar lucrá mai multu, cá-ci ar fi stimulatulu si inpinsu de acésta actiune individuala. compacta si puternica.

Astfelu dar, d-nii mei, unindu-ne cu totii actiunea si fiindu toti petrunci de marimea misiunii nóstre, avendu cunoscinti'a datoriei, am ajunge a dá si mai multu aventu instructiunii, si mai alesu a dirige mai spre bine si a dá unu scopu mai utilu instructiunii nóstre publice.

Atunci actiunea nóstra, continuandu si completandu pe aceea a predecessoriloru nostri, vomu isbuti a face patri'a nóstra forte, cá-ci forti'a unei natiunii moderne este numai aceea, care resulta din cultivarea inteligentiei si ánimiei poporului, din desvoltarea toturoru facultatiloru sale intelectuale si morale" (vii aplause).

Indata dupa respunsulu d-lui ministru s'a facutu apelulu nominalu alu eleviloru de premiatu, cari, presentandu-se pe rendu primeau cununele din man'a Inaltu Prea Santiei Sale, ér' premiile din manile d-lui ministru, premiantii I cu cununa fiindu salutatati de cátra music'a militara la incununare.

Pe langa premiele pregatite mai dinainte de cátra ministeriu, din cele cumarate si oferite de mai multi autori, Inaltu Prea Santi'a Sa a binevoitu a dá premiantiloru I din tóte clasele si scóelele câte o carte de rogatiuni, ér' la clasele superioare câte unu albumu.

Astfelu s'a terminatu solemnitatea primei dile pentru scóelele de baieti.

A dou'a di, 30, destinata pentru scóelele de fete, solemnitatea s'a presiedutu de cátra d-lu ministru Boerescu, a carui sosire in sala s'a anuntiatu de cátra music'a militara.

D-lu ministru, sosindu in sala, insocitu de cátra d-nii generalu Davila, membrulu consiliului, si Th. Stefanescu, directorulu ministeriului, si-a luatulu loculu destinatu.

Dupa incetarea musiciei, elevele scólei centrale de fete, acompaniate cu piano de cátra profesorulu loru de canto, d. Bianchi, au intonatu imnulu: „Cantulu diminetiei," poesi'a de G. Sionu si music'a de Bianchi.

Dupa terminarea imnului s'a facutu asemenea apelulu nominalu alu eleviloru de premiatu, care presentandu-se pe rendu, primiau cununele din manile d-lui ministru, ér' cartile li se dau de cátra d-nii generalu Davil'a si Craciunescu, profesorulu universitariu. Premiantele I cu cununa erau asemenea salutate de cátra music'a militara la incununare.

La lucru de mána, pe langa premiile regulamentarie oferite de cátra ministeriu, s'au mai datu inca 11 premii suplimentarie, oferite de d-nele Ananescu, Sieicariu si Stolojanu, cari au compusu anulu acesta comissiunea esaminatóre a espositiunii lucrului de mána.

Acésta serbare scolaru s'a terminatu in modulu celu mai inveselitoriu pentru copii si parintii loru, cari au venitu se participe la bucuri'a filoru si fiiceloru lor, cá recompensa a diligentiei si buneii loru conduite din acestu anu scolaru.

(Monit. oficialu.)

Unu respunsu improvisatu, la Armenopole.

(In cestiunea orthographiei.) In Nr. 53 avendu a dá respunsu la unu domnu colegu alu d-v. dela Bai'a-mare, totu in acésta materia, rogaseramu pe literatii nostri neindestulati cu discussiunile esite dela academia, cá pe acestea se le rezervamu pe tómná, éra „pána atunci se suferimu orice insulte."

Vedemu si noi, cá ómenii n'au patientia cá se mai tréca 2-3 luni, precum au trecutú 20-30 de ani in dispute. Cu tóte acestea noi insistemu pe langa opiniunea nóstra, relative la acestu organu alu nostru; altii faca ori-ce le place in ale dumnea'oru; incépa si continue disputele macaru in tóte dilele anii intregi. Daca totusi amu afla de necessariu a áitte unele reflexiuni de pe acum, acelea ar fi: data numai urmatóriele.

In sciintia, in adevrat'a sciintia existe nici maioritate nici minoritate. Acésta este xiomá tare cá firmamentulu ceriului. De ex. 2 + 3 = 5 este 4 in veci. Limb'a romanésca are 4 conjuga de 3-4 mii de ani si va avea totu patru in veci. asia mai departe. Prin urmare

Nici-unu corpu scientificu nu are nici un dreptu de a vota cu maioritate asupra cestiuniloru de sciintia; voturi de acelea aru presupune o arrogancia despotica, asemenea celei exercitate asupra lui Galilei.

Academi'a romana s'a feritu acumá cá academia, precum se ferise si cá societate academica, cu mare grija, cá se nu cada in acelu pecatu alu trufiei.

Academi'a s'a feritu asta-data cu atátu mai virtosu de dictatura, cu câtu cei 36 membri, din cari s'a constituitu ea pe temelulu legei, au sciutu fórte bine, cá daca fiacare din trensii este tare si renumitu in specialitatea sa, dara in materia philologica nici macaru 16 membri nu sunt competenti a judeca si decide; de aceea modesti'a cátoru-va merse asia departe, in cátu de ex. unulu dintre cei alesu in a. 1879 in sectiunea sciintiloru, a declaratulu in sientia publica cátra colegii sei, cá elu au absentatu de ani 25 din patri'a sa in strainatate, unde nu s'a potutu deprinde in limb'a materna, pe care o audia numai cá de doru. Altulu totu din acea sectiune dise cu alta ocaziune: „Eu nu am invetiatu nici-o data gramatica romanésca" (precum n'au vediu'o cu ochii loru o miee altii).

Apoi dara ce facú academi'a romana in anulu acésta? Se incercá se'si aléga unu modu de scriere, nu pentru publicu, ci numai pentru lucrurile sale interne, processe verbali, annali etc., mai usioru de câtu este celu etimologicu exageratu, numitu alu lui Laurianu-Maximu. Oricine a intielesu altumentrea pe academia, o a intielesu cu totulu pe dosu.

Intr'aceea noi ne obligamu a proba la timpulu seu, cá maioritatea actuale a academiiei, plina de aver-siune asupra archaismiloru si a etimologiei latinesci, pentru care asudase Laurianu, a cadutu in altu extremu, din putiu in lacu, dintr'o theoria a etimologistiloru cu ori-ce pretiu, in teori'a nesigura a fonetistiloru anarchisti, lipsiti de credintia in viitoriulu limbei nóstre. De aici apoi urmá aceea ce vedemu toti cu ochii nostri, cá dela Maiu incóce anarchi'a destrabalata in modulu scrierei, se intinde cá si coler'a cea mai furiósa preste tóta Romani'a, in cátu astadi nu mai póte fi vorba de orthographia, de drépt'a, de just'a scriere, ci numai de ceea ce dice greculu kakographia. Luati ori-ce diariu sau carte esita de atunci incóce, le comparati cu cele de inainte si diferenti'a in mai reu trebuie se ve bata la ochi.

Nu va strabate nici radicalismulu latinescu alu lui Laurianu-Maximu, nici archaismii romanesci in cu-

vente si mai virtosu in forme, pusi in cerculatiune din Blasiu, dara fonetismulu desluçiatu, cu care au ametitu capetele literatiloru romani càtiva professori nemtiesci pedanti, va fi alungatu cu armele critice, dupace se va mai tavalì càtiva ani prin tipografiile romanesci, apoi va ocupa locul toturor etimologi'a curatu romanescu in cuvente romanesci, ajutate de cedile si câte o cacuila la exceptiuni si in cuventele straine, adoptate definitivu de càtra natiune, si atunci va fi pace.

Unii s'au acaparatu de inpregiurarea, cà si etimologistii din academia au adoptatu semnele, ba ce e mai multu, cà pe candu unii se încercau se mai casedie din semne, tocma etimologistii cu Laurianu in frunte, au propusu si cerutu, cà se se adòpte tóte semnele câte s'au fostu introdusu pàna acum in scrierea limbei nòstre cu litere latine, prin urmare acum se mira, cà de ce nu scriu si etimologistii cu semne.

In locu de a mai repeti din nou, cà orthographi'a votata in academia e destinata numai pentru lucrurile ei cà corpu si nu obliga pe nici-unu membru in lucrurile sale private, este chiaru aci loculu de a observà, cà etimologistii càti mergu pe urmele celoru mai be-trani de càtu ei, n'au disu nici-odata, cà nu avemu trebuintia de semne, ci au disu: Ori-unde nu ajungu regulele limbei, ne ajutam cu semne; dara mai anteiu regule, apoi semne, pentru casuri de exceptiuni dela regule. De altumentrea ei n'au smulsu nici-odata dela nimeni cacuilele si concuilele din capu, nici càrjele séu picioròngele si catarigele dela picioré; au cerutu numai se ne invetiamu limb'a perfectu si se'i respectam regulele, cà se avemu lipsa mai puçina de semne.

Marturisimu inse, cà cu acea ocaziune etimologistii se lasara si la o mica malitia in sensu frantiosescu.*) Ei adeca observasera atàtu in comisiune, càtu si in conversatiuni private amicabile, cà càtiva fonetisti erau fòrte ingrijati de incarcarea preste mesura a limbei nòstre cu multime de semne, si cà anume bunulu nostru Vas. Alexandri luandu cret'a scrià pe tabla cuvente armate susu si josu cà nisce mici dorobanti porniti la batalia, apoi adaogea, cà vomu ajunge si noi cu inmultirea semneloru acolo, unde ajunsesera elinii cu inpestritierea scrierei loru. „Se'i pacalimu,“ isi disera atunci etimologistii, „se le aratam cà mai curendu voru fugi dumnealoru de semne de càtu noi, carii le vomu intrebuintia numai in exceptiuni, prin urmare nu vomu batjocori scrierea; éra dumnealoru védia cum le voru folosi.“ Propunerea etimologistiloru surprinse asia, in càtu cei mai multi fonetisti se desteptara numai dupa votu si apoi — risera.

Atàta deocamdata, pentru-cà celu puçinu se nu cada nimeni in desperatiune cà acelu domnu professoru gimnasialu de dincóce, care vediundu raportulu d-lui Titu Maiorescu a disu: Acum vomu avea doue orthographii, un'a orthodoxa cu semne, alt'a catholica fara semne.

De ar fi asia precum a disu dn. professoru, cea mai mare bucuria o aru avea successorii domniloru Tisoft, Daskoff, Duhamel, in consulatu si la ambasada rusésca.

G. Baritiu.

Altu respunsu, la Brasiovu 18 Iuliu.

Legea electorala transilvana si aplicarea ei? Se lasamu ómeniloru placerea de a se exercitá in fraseologia. In Brasiovu cà si in alte orasie si la bai de ape minerali, se jóca din grati'a politiei multu la hasardu. Care este acelu jocatoriu atàtu de prostu, cà se arate adversariului seu cartile din mana? Tóta politic'a si in trens'a actulu alegeriloru politice este unu jocu de hasardu, adesea fòrte periculosu. Poporulu romanescu, fia consideratu cà natiune, fia cà partida politica, are adversari fòrte inversiunati, pe cari nu'i va mai inpacá in veci, nici chiaru, ferésca Ddieu, prin supunere neconditionata. Asia credemu noi. Celu ce crede cà va castigá totu ce a perdutu, aratandu'si cartile, este unu gagautiu demnu de tóta compatimirea. Betranii nostrii de odinióra, pe candu se aflau in tóta vigórea vietiei, dupace dedeau unu semnalu doue pentru actiune prin press'a modesta ce o aveau, tóte celelalte se discutau, cà si la unguri, cà si la sasi, cà la ori-ce poporu mai desteptu, pe cale privata, prin scriu seu prin graiulu viu, cu barbati cunoscuti si demni de tóta increderea. Suntemu numai noi in acestea tieri? Nu. Citimu numai noi romanesc? Nu.

Cu frase inforite si cu indiscretiuni poti se castigi popularitatea dorita, dara si aceea numai efemera, de jói pàna mai apoi; intr'aceea indiscretiunea devine tradare a causei. Observati bine, cà tocma aceia, carii n'au facutu in viétia loru nimicu pentru natiunea nòstra, candu vine la frangerea paniei, ei sbiéra mai amaru, cà nu se face nimicu. Nimeni pe lume nu'i inpedeca se ia ei comand'a; le place inse fòrte multu se scótià castanele cu degetele altora din spudia si ei se le manance caldisióre. Pentru asta-data numai atàta; dupa Canicula, de dice ori mai multu.

Sciri diverse.

(Programe scolastice pe anulu scol. espiratu.) Dela Blasiu aduce „Foi'a scolastica“ Nr. 13 datele cele mai necesare de ale sci, despre tóte scólele de acolo. — Dela Brasiovu avemu sub ochi a 16-ea programa a gimnasiului mare si a celorlalte scóle de acolo. — Ni s'au trimisu si programele scóle-

*) La malice franc: are doue semnificatiuni, un'a respunde la lat. malitia, rom. reutate, reintia; alt'a mai multu de gluma, s'au de pacalitura, cà si candu dici unui pruncu vioiu, dara iubitu: taci reutate, siedi reutate, séu unui omu glumeti: Ce mai pacala ai fostu! „Ce bon homme a de la malice. Il iy a de la malice dans son sourire etc.“

loru reali unguresci din Dev'a si Sz. Udvarhely. Vomu reveni la tóte; intr'aceea speramu se ne mai viie si altele, anume dela Beiusiu, Nasaudu, Bradu.

(Destépta-te. Jancu. Adunarea generale dela Turd'a. — Cérta cautata cu luminarea.) La reflesiunile nòstre facute deunadi asupra miserabilei denuntiari dela Bradu pentru cantecculu „Destépta-te Romane“, diariulu „Hunyad“ alu dlui Réthy Lajos in Nr. 20 din 10 Iuliu respunde amerintiandu pe ce'i ce'lu voru mai canta, cu procuroru si cu processu criminalu. Cinci sute de mii juni si fete mari, baiati si baiate, voru se'i traga in judecata criminala pentru unu canteccu nationale? Erá bine se si caledie, càte miriade procurori, judecatori, gendarmi, temniceri si càte mii de temnitie le-ar trebui, spre a executa unu actu alu tiraniei de natur'a acestuia. Noi amu invetiandu din istoria, cà tiranii se ferescu cà de focu, nu cumva se se faca de risu, ci ei cauta totu-deauna se inspire frica seriósá, conformu cunoscutei sententie: Oderint, dum metuant, urasca-me, numai se le fia frica. Nici Sulla, Nero, Calligula, nici tiranii din 1438, nici Zápolya in 1514, nici cei din 1601, 1784, 1849 n'au fostu in stare se ia viétia la càte 1/2 milionu si nici macaru se'i inchida.

Despre Jancu ni s'a imputatu, cà pentru-ce romanii ilu conserva in memoria cu atàta pietate, dupace sciu cà elu a datu focu Aiudului. Las' cà acésta este o minciuna manifesta, precum au adeveritu si deputatulu unguuru Ludovicu Lázár in acelasu „Hunyad“ Nr. 29 numindu pe Jancu „o fintia din cele mai nobili“, dara cei din Dev'a si cei din Clusiu se nu'si faca urechi'a tóca, se audia si numele Berzenczey (S. Reginu), cu secuui tetiunari porniti dela Agyagfalva, apoi comitele Alex. Teleki, Nic. Katona si multime nenumerata de alti insurgenti, carii au datu focu pe tóta distanti'a dela Murasiu pàna la Nasaudu.

Unu turdenu fantasédia in „Kelet“ Nr. 153 cà comitetulu din Turd'a nu ar voi se invite pe magiarii de acolo la adunarea generala. Li s'a respunsu in Nr. 167 cum se cade. Acesti ómeni inse cauta cért'a cu luminarea. Las' cà tóte adunarile romanesci se facu la lumin'a dilei, in publicu; las' cà e invitata la ele tóta lumea prin diarie; dara la noi se mai observa de 18 ani o praxa demna de ómeni bine crescuti, cà comitetulu invita cu tóta onórea pe capii auctoritatiloru publice locali, atàtu la adunare, càtu si la més'a comuna, ceea ce nu prea facu alte societati de natur'a asociatiunei nòstre.

(Unu popa condamnatu la temnitia) in Satmaru, pentruca luase bani dela unu candidatu alu gubernului; isi perdù si dreptulu de alegatoriu pe 3 ani. Numele parochului este Ant. Juhaszovics, unulu din 100, carii ar fi meritatu aceeași pedépsa pentru asemenea vendiare si cumparare de sufete. (Mai multe diarie).

(Érasi furci.) Asta-data inse la Aradu, unde in 27 spendiurara pe unu altu asasinu, anume Szabo Lajos totu soldatu si totu prin hoheriulu Kozarek.

(Pentru neregularitati) mustra diariele magiare pe espeditiunile postali dela Desiu, Oradea, Dobritnu s. a. De altumentrea statiunile de posta se inmultiescu neincetatu.

(Gedeonu Tanárky) secretariu de statu in ministeriulu unguurescu alu cultelor, isi implini misiunea interessanta luata asupra'si, de a calatori prin Serbi'a, Bulgari'a, Romani'a, de unde se întórse pe la Hatiegu si Dev'a in capitala.

(Concurse.) Comitétulu despart. III alu Asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu publica prin acésta urmatóriele concurse:

a) unu premiu de 20 fl. pentru acelu invetiatoriu, care va dovedi, cà in decursulu anului a deprinsu unu mai mare numeru de adulti in cetire si scriere;

b) doue premii a doi galbeni in natura pentru doue operate practice din ori-ce ramu alu obiectelor propuse in scólele poporali, si

c) pentru a se potea esperimentá, in càtu instructiunea copiiloru de scóla in meserii póte fi de folosu si in càtu si cum s'ar potea pune in lucrare, comitetulu va pune o suma corespunditóre la dispositi'a unui invetiatoriu, care s'ar decide a cercetá pe timpulu ferieru, deocamdata, oficin'a unui maiestru din specialitatea lemnaritului, a se face cunoscutu cu uneltele acelei meserii si a se invetiá in aceeași pàna la gradulu de a potea face insusi cunoscutu in scóla, in óre libere, acele cunoscintie, spre a escitá in elevi interessu càtra meseri'a respectiva. Informatiuni detaliate se voru potea trage dela directorulu despartimentului.

Concurse potu numai invetiatorii despartimentului acestuia si anume la premiele de sub a) si b) pàna la 1 Sept. st. n. é' pentru ajutoriulu de sub c) pàna

la 10 Aug. st. n. Competentii se voru adressá càtra directorulu despartimentului, d-lu Dr. Ilariónu Puscariu.

(Provocare.) Apropiendu-se diu'a de 7 Augustu, in care Asociatiunea transilvana isi va tinea siedintiele in Turd'a, comitetulu centralu de primire róga pe toti domni aceia, caror'a li s'a incredintiatu colectarea baniloru pentru acoperirea spesseloru de primire, se binevoiesca a tramite colectele pe finea lunei acesteia la comitetulu susu numitu, cu atàtu mai multu, cu càtu comitetulu are lipsa de a se orientá fatia cu primirea si cu spessele recerute.

Turd'a, 22/7 1880.

Pentru comitetulu centralu
Anani'a Moldovanu
vice-presied.

(Plóia torentiala cu grindina.) Ieri dupa amiédi la 2 óre au caditu aicea o plóia torentiala in-socita de grindina, ce durá o jumetate de óra si mai bine. Tempestatea veni fara de veste; cantitatea grindinei cadute a fostu asia de mare, in càtu tóte stradele erau acoperite cu unu velu albu de ghiatia, cà si pe la inceputulu iernei. Gramadile ce se adunara pe la scursorile apelor in canalu, aveau o grosime pe alocurea si de 10 centr. Pagub'a causata la campu nu se póte inca constatá in momentele acestea, ea trebuie se fia inse fòrte mare cu deosebire pe la vii si pe la semenatarile de porumbu. Granele, órdiele si secarile au scapatu, fiindu in mare parte dejá secerate. Nu totu acésta se póte dice si despre holdele semenate cu ovesiu, care se afla in ultimulu stadiu alu cócerei.

Bibliografia.

Proscrisulu romànu. Drama originala nationala, in V acte si V tabeluri. In ajunulu evenimentelor din 1848. Scen'a se petrece in capital'a Transilvaniei. De V. Maniu. Bucuresci 1880.

Dram'a intréga e unu studiu psihologicu si etnologicu aprofundatu; ceea ce turbura pe lectoru, e multimea de erori, cauzate cum se pare, prin copistu si tipografu. Pr. 2 lei.

Preturile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la
16 Iuliu st. n. in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1 hectolitru fl.	7.50—8.50
Grâu, amestecat	1 „ „	6.—7.—
Secara	1 „ „	4.60—5.—
Papusióiu	1 „ „	4.20—4.60
Ordiu	1 „ „	4.40—4.80
Ovesu	1 „ „	3.70—4.10
Cartofi	1 „ „	1.40—1.60
Mazare	1 „ „	7.—8.—
Linte	1 „ „	12.—13.—
Fasole	1 „ „	6.—7.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	36.—38.—
Untura (unsóre topita)	50 „ „	30.—32.—
Carne de vita	1 „ „	—46
Oua 10 de	1 „ „	—20

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

15/27 Iuliu 1880.

Obligatiuni rurale din 1864 convertite cu 6%	l.	87.— b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„	109.— „
Obligatiuni dominiali cu 8%	„	101.1/2 „
— Creditu fonciariu rurale cu 7%	„	101.1/2 „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„	94.— „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„	103.— „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„	55.50 „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„	99.90 „
Prioritati cu 8%	„	121.1/2 „
Actiunile banicei Romani'a din 1869	„	332.— „
Daci'a, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„	245.— „
Romani'a, compania de ascur., din 1875 cu 8% act.	„	„
(200 l.) platitu 100	„	68.— „
Rent'a romana din 1875	„	77.3/4 „

• Cura pentru érna. •

Wilhelm's
THE'A CURATITORE DE SANGE
antiartritica si antireumatica

a lui (1) 14 25

Franciscu Wilhelm,

farmacistu in Neunkirchen (Austri'a de jos),

a fostu folosita in fòrte multe casuri cu rezultatele cele mai bune, ceea ce se probédia prin mii de scrisori de recunoscintia, in contra sioldinei, a reumatismului, a raneloru deschise, in contra reletoru invecitate si permanente, a raneloru care puroieza neincetatu, ale bubelor pe piele, remase din morburu secsuale, bubelor de pe corpu si din fatia, petelor, bubelor siphilitice, inflatureloru de ficatu si splina, dureriloru hemoroidale, galbinare, suferintieloru intensive a nerviloru, a muschiloru si a dureriloru la incheiaturi, greutatiloru de stomacu si de venturi, incuieriloru, ale udului, polutiuniloru, inpotentiei la barbati si pótele albe la femei, morburiloru scrofulóse, inflaturi ale ghinduleloru si in contra altoru suferintie. Atestatele la cerere se tranitu gratis.

Pachete inpartite in 8 dose se afla cu pretiu de 1 fl., pentru timbru si pachetare se socotescu 10 cr. Pentru de a se apará de falsificate, se se caute cunoscutele marce brevetate si legalisate in mai multe state.

Se afla de vendiare in Sibiiu la d-nii Fried. Thallmayer si I. B. Misselbacher.

• Cura pentru primavara. •

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**